ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ เครือข่ายทางสังคมของผู้หญิงในระบบรับเหมาช่วง : กรณีศึกษาการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน นางสาวกนกพร ดีบุรี

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์ฉลาดชาย รมิตานนท์	ประธานกรรมการ
ผศ. ดร. จามะรี เชียงทอง	กรรมการ
ร.ศ. เบญจวรรณ ทองศิริ	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาเครือข่ายทางสังคมของผู้หญิงในระบบรับเหมาช่วง กรณีศึกษาการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงในระบบรับเหมาช่วง กรณีผู้รับงานมาทำที่บ้าน โดยศึกษาผ่านเครือข่ายทางสังคมของผู้หญิงซึ่งเป็นการนำเอาระบบเครือญาติ ระบบอุปถัมภ์ และความสัมพันธ์ใกล้ชิดในฐานะเพื่อนบ้านและผู้ร่วมงาน มาปรับใช้ในการจัดการแรงงาน เพื่อดูว่าผู้หญิงเหล่านี้ใช้กลยุทธและ/หรือกฎเกณฑ์อย่างไรในความสัมพันธ์ดังกล่าว และลักษณะการจัดระบบแรงงานของพวกเธอนั้นได้ก่อให้เกิดพลัง หรืออำนาจในการต่อรองในฐานะผู้ผลิตหรือไม่ 2) เพื่อศึกษาว่าผู้หญิงเหล่านี้ให้คำนิยามสถานภาพของตนเองอย่างไร ในฐานะที่เป็นแม่บ้านและผู้หารายได้ของครอบครัว 3) เพื่อตรวจสอบดูว่าผู้หญิงเหล่านี้มีสถานภาพดีขึ้นหรือไม่ เมื่อพวกเธอมีบทบาทเพิ่มขึ้นมาเป็นผู้หารายได้ของครอบครัว โดยจะใช้กรอบคิดในการศึกษาเรื่องเครือข่ายทางสังคมของผู้หญิง และกรอบคิดเรื่องการศึกษาสถานภาพของผู้หญิง มาเป็นแนวทางในการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่าผู้หญิงใช้ความร่วมมือและความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์มาเป็นกลยุทธของการสร้างเครือข่ายทางสังคมและจัดการแรงงานในกลุ่มรับเหมาช่วง ทั้งนี้กฎเกณฑ์ของความสัมพันธ์จะอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ต่างตอบแทน ตามบริบทของพื้นที่ศึกษาจะมีระบบการผลิตเพื่อการยังชีพ และการผลิตในอุตสาหกรรมพื้นบ้าน ส่งผลให้การสร้างเครือข่ายทางสังคมจะขยายขอบเขตออกไปอยู่ทั้งในส่วนของความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับการจ้างงาน และความสัมพันธ์ที่อยู่นอกเหนือจากการจ้างงาน ในที่นี้คือความสัมพันธ์พื้นฐานของคนในชุมชนที่ยังต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนแรงงาน และทรัพยากรอื่น ๆ ทำการผลิตข้าวเพื่อยังชีพ นอกเหนือจากเรื่องเศรษฐกิจแล้ว เครือข่ายทางสังคมของผู้หญิงในชุมชนดังกล่าวยังมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องทางการเมืองด้วย ระบบเครือญาติและประเพณีการตั้งถิ่นฐานบนที่ดินของฝ่ายหญิงหลังการแต่งงานของคนในภาคเหนือเป็นบริบททางวัฒนธรรมที่เป็นเงื่อนไขสำคัญของการสร้างความร่วมมือระหว่างครัวเรือนและเครือญาติ

การพิจารณาสถานภาพของผู้หญิงที่ตัดเย็บเสื้อผ้าแบบรับเหมาช่วงในมิติของการผลิต พบว่าผู้หญิงที่มีฐานะเป็นลูกสาว จะมีสถานภาพต่ำเนื่องจากพวกเธอมีฐานะเป็นทรัพยากรของครอบครัว เป็นแรงงานในไร่นาที่อยู่ภายใต้อำนาจของผู้อาวุโสในครอบครัว ในที่นี้คือพ่อผู้ซึ่งมีอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิตในไร่นาเป็นหลัก ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะมีสถานภาพสูงขึ้น เนื่องจากมีสิทธิอำนาจในการจัดการทรัพยากรของครอบครัวโดยเฉพาะด้านการเงิน แม้ในการ

ผลิตภาคเกษตรที่ผู้ชายมีอำนาจในการตัดสินใจ ผู้หญิงยังมีบทบาทในการเจรจาต่อรองเนื่องจากเป็นผู้รักษาทรัพยากรของครอบครัว การเจรจาของพวกเธอจึงเป็นการพิจารณาถึงความคุ้มค่าของการลงทุนที่จะทำนาในแต่ละครั้ง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการผลิตในฐานะแรงงานและเป็นผู้รวบรวมแรงงานในยามที่ต้องใช้แรงงานอย่างเข้มข้น

ส่วนผู้หญิงที่มีฐานะเป็นผู้ประกอบการจะมีสถานภาพสูงเมื่อเปรียบเทียบกับผู้หญิงที่เป็นแรงงานรับจ้าง ผู้รับเหมางานที่มีฐานะเป็นผู้ประกอบการจะมีบทบาทเป็นผู้จัดการทรัพยากรการผลิตทุกด้านด้วยตนเอง และเป็นผู้ต่อรองกับโรงงานที่มอบหมายงานมาให้เธอทำ กระนั้นก็ตามความมั่นคงของกิจการดังกล่าวมีต่ำเนื่องจากสินค้าที่ทางโรงงานกระจายออกมาให้ผู้ประกอบการทำการผลิตมีไม่สม่ำเสมอ ส่งผลให้กิจการรับเหมาช่วงของชุมชนพื้นที่ศึกษาดำรงอยู่ได้ในระยะเวลาสั้น ๆ กิจการดังกล่าวต้องล้มเลิกไปยามเศรษฐกิจตกต่ำหรือในยามที่สินค้าถึงจุดอิ่มตัว เมื่อใดที่สินค้าในโรงงานมีมากจนผลิตไม่ทันกิจการรับเหมาช่วงตามหมู่บ้านต่าง ๆ ก็จะฟื้นตัวขึ้นมาอีกครั้ง ช่วงที่กลุ่มรับเหมาช่วงไม่สามารถดำรงอยู่ได้ผู้หญิงเย็บผ้าเหล่านี้ต่างก็ขวนขวายหางานที่ต่ำกว่าระดับฝีมือของตนเองมาทำ เท่ากับว่าพวกเธอไม่ได้มีอำนาจกำหนดเสถียรภาพการทำงานของตนเองให้มั่นคงได้เลย

ตามโครงสร้างของระบบการผลิตแบบทุนนิยมอุตสาหกรรม ผู้หญิงที่เป็นแรงงานรับจ้างในระบบรับเหมาช่วงจึงมีสถานภาพต่ำ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการหรือแรงงานรับจ้าง ส่วนในอาณาเขตของครอบครัว ผู้หญิงที่มีฐานะเป็นลูกสาวจะมีสถานภาพต่ำเนื่องจากอยู่ภายใต้อำนาจของระบบอาวุโส และเป็นเสมือนทรัพยากรของครอบครัว เท่ากับว่าลูกสาวที่อยู่ในระบบรับเหมาช่วงจะมีสถานภาพต่ำถึงสองชั้น เมื่อผู้หญิงแต่งงานจึงจะถูกเลื่อนฐานะขึ้นมามีอำนาจเท่าเทียมกับสามี เห็นได้จากการเจรจาต่อรองในการผลิตในไร่นา และเมื่อพวกเธอมีรายได้จากการเป็นแรงงานรับจ้างเพิ่มขึ้นเธอก็ยังมีบทบาทในการเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวอีกสถานะหนึ่ง เครือข่ายทางสังคมที่พวกเธอสร้างขึ้นได้ช่วยให้พวกเธอเข้าถึงทรัพยากรการผลิตทั้งในไร่นาและการทำงานรับจ้าง เท่ากับว่าผู้หญิงได้ขยายขอบข่ายของความร่วมมือออกไปอย่างกว้างขวางมากขึ้น และเมื่อพวกเธอได้ก้าวเข้ามามีฐานะเป็นผู้ประกอบการ อำนาจในการต่อรองระหว่างเธอกับสามีก็จะมีเพิ่มขึ้น

Thesis Title: Social Networksof Women in Subcontracting Systems: A Case Study of Garment Production in San Kamphaeng District, Chiang Mai Province

Auther: Miss Kanokporn Deeburee

Master of Art: Social Development

Examining Committee:

Mr. Shaladchai Ramitanon	Chairman
Assistant Professor Dr. Jamaree Chiengthong	Member
Associate Professor Benjavan Thongsiri	Member

Abstract

The study of social network of women in subcontracting system, a case study of garment production in San Kampang district, Chiang Mai province, has three main objectives. The first objective is to study the relationship among women in subcontracting system in the case of home workers theough the study of social network of women whereby kin system, patron-client system and close relationship of neighbors and co-workers are adapted for use in labor management. In order to study what strategies and/or rules that these women use in their relationship as well as whether their characteristic of labor organizationsystem can build up forces or bargaining power as producers. The second objective is to study what these women define their status as they play roles of both housewives and income-earners of families. The third objective is to explore whether these women get better status while they have additional role as income-earnners of families. The theoritical framework of study are the social network of women and the status of women.

The result of study finds that the women use the strategies of cooperation and patron-client relation in building the social network and labor management in subcontracting group whereby the rules of relationship are based on relation of reciprocity. In the context of the area of study, there are subsistence production system and cottage industry production which resulted the extension of social network building into both areas of wage relation and non-work relation. The relationship of people in community is still on the basis of the exchange of labor and other resources, and rice production for subsistence. Despite of economic aspect, the social network of women in community has also linkage with politics. The kin system and the tradition of house building in women's land after marriage of northern people are cultural context that is a significant condition in the building of cooperation among families and kin.

In consideration of status of women who make clothes in subcontracting system in term of production dimension, fine that women, who are daugthers have low status due to the fact that they are resources of families, labors in the rice-fields under power of the elders in families, i.e. father who have main decision power in faeming production. In the meantime, the married women have higher status due to the rights and obligations in resouce management of families especially in financial aspect. Even in the agricultural production that men have decision power, women still have bargaining role due to they are resource conservators of families, thus, their dialogues concerned how it is worth-wide in each rice farming as well as the participation in production as labors and collectors of labors while intensive labor-used is needed.

In the structure of industrial capitalism production system, women who are wage-labors in subcontracting system have low status whether they are entrepreneurs or wage-laborers. In the family sphere, women who are daugthers have low status as they are under the power of the elder system in which they are considered as resources of families. Then daugthers who are in subcontracting system are in dual low status; both in their houses and labor market. The status of married women is upgraded to the equal power with their husbands, for instance, bargaining in farming in farming production, and in another status, they play a role of income-earners of families from their (labor) wage income. The social network that they built, help them to access resources of production both in farming and labor wage work. In another words, women have extended area of cooperation more widely and when they step forward to be entrepreneurs, their bargaining power with their husbands will increase.